

HAYATIN ÖĞRETİMİNE DAİR BAZI SORUNLAR

***

SOME PROBLEMS WITH TEACHING LIFE

Özlem Bektaş Öztaşkın*

Özet

Bu çalışmada, 7-10 yaş grubu çocukların ilköğretim 1,2,3. sınıflarda okudukları Hayat Bilgisi dersinin öğretimine, bizim deyimimizle "Hayatın Öğretimi"ne dair bazı sorunlar ele alınmıştır. Sorunların tespitinde nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlere anket uygulanmış ve gözlem yapılmıştır. Elde edilen verilerden araştırma kapsamındaki bazı sorunlar saptanmıştır. Sorunların nedenleri analiz edilmiş ve çözümler sunulmuştur. Araştırmanın evreni, Erzurum (Türkiye) şehir merkezindeki okullarda görev yapan öğretmenler ve öğrenim gören öğrencilerdir (1,2,3. sınıf). Örneklem de seçilmiş okullardır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; öğretmenin alt yapısı, öğrenci ile yakından ilgilenmesi, ona sorumluluk alma duygusu vermesi, toplumsal değişme ve aktüel talepleri karşılayabilmesi, ders işleyiş yöntem-teknigi ve materyal kullanımı ile öğrencinin konuyu kavraması (başarı) arasında önemli bir ilişki olduğu sorun olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, ebeveynin öğrenim, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyi ile öğrenci başarısı arasında bağlantı sorunu saptanmıştır. Sonuç olarak, bütün bu sorunlara karşılık, dersin öğretiminde verilen teorik bilgilerin, hayat pratiğinde öğrenciye göre çoğunlukla, öğretmene göre kısmen uygulandığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Hayat Bilgisi, Hayatın Öğretimi, Aktüel Talep, Toplumsal Değişim, Sosyal Gerçek, Sosyal Olgu, Kendini Aşma, Metod ve Teknik, Rehberlik, Sorumluluk.

---

* A.Ü. Sosyal Bil.Enst., Sosyal Bilgiler Eğitimi, Doktora Öğrencisi, 23 Temmuz İ.Ö. Okulu Müdür Yrd.

Abstract

At this study, we deal with some problems with teaching 7-10 old children the lesson of "Life knowledge", we call it "Teaching Life", in the first three years of primary school. Researching methods of quantity and quality have been used to find out problems. The students and teachers have been observed and tested. There has found some problems. It has been analyzed what caused the problems and solutions have been presented. the world of the research are students who learn at and teachers who teach at schools in city center of Erzurum(Turkey). According to findings acquired; it has been found out that there is an important relation between students' learning (success) and teachers' infrastructure, method-technique teachers use to teach, metarial using, being enough interested with students, teachers' giving responsibility to students and social changes. Furthermore, It has also been understood that students' success is closely connected with parents' education, their sociocultural and socioeconomic condition. As a result; in spite of all those problems, teorik information given at the lesson is applied partly by teachers and mostly by students in life experience.

***Keywords:** Life knowledge, Teaching Life, Modern demand, Social change, Social reality, Social Fact, method and technique, guidance, responsibility.*

Giriş

Araştırmanın konusu, Türk eğitim sisteminin ilk kademesi olan ilköğretim 1, 2 ve 3. sınıflarında haftalık 5 saat okutulan Hayat Bilgisi dersinin öğretimine ilişkin sorunların tespiti. Hayat Bilgisi dersi müfredat itibariyle gerçekte hayatı öğretmeye yönelik bir derstir. Nitekim Brenda Keogh ve arkadaşları (2002, s.9) "Çocukların düşünceleri dünya ile ilişki kurarak farklı durum ve olaylardan deneyim kazanırken; hayatın nasıl işlediğini ve dünyayı anlama fikirleri geliştirirler" demektedirler. Bu açıdan dersin içeriği büyük bir öneme sahiptir. Hatta dersin adı ve içeriği Türkiye'de bir televizyon dizisine ilham kaynağı olmuş ve ülke insanının en çok seyrettiği TV programlarından biri haline gelmiştir.

Araştırmanın amacı, Türk Milli Eğitimi'nin genel ve özel amaçları doğrultusunda, hayatın öğretimine ilişkin sorunların neler olduğunu ve etki eden faktörleri tespit etmek ve sorunlara karşı çözüm önerileri sunmaktır. Elde

edilecek bulgulara göre sunacağımız öneriler, dersin öğretiminde, öğrencinin hayatı tanımasında ve öğretmenin bunu gerçekleştirmesinde takip edeceği yol haritasını okuması açısından pratik yararlar sağlayacaktır.

Türkiye’de bu konu son yıllarda ciddi araştırmalarla ele alınmaya başlamıştır. Ancak yeterli olduğu söylenemez. Bununla birlikte konuyu genel yönleriyle ele alan Veysel Sönmez, Recep Nas, Fuat Baymur gibi yazarların çalışmaları zikredilebilir.

Hayat Bilgisi öğretiminin başarısında, öğretmenin alt yapısı ve öğrenci ile yakından ilgilenmesi, ona sorumluluk alma duygusu vermesi, toplumsal değişme ve aktüel talepleri karşılayabilmesi, ders işleyiş yöntem-tekrüğü ve materyal kullanımı ile öğrencinin konuyu kavraması (başarı) arasında önemli bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ebeveynin öğrenim, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyi ile öğrenci başarısı arasında da bir bağlantı olduğu öngörülmektedir. Daha da önemlisi derste verilen teorik bilgilerin hayat pratiğinde uygulandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın sınırları; ilköğretim 1, 2 ve 3. sınıflarında okuyan 7-10 yaş grubu öğrencileri ve bu derse giren öğretmenlerdir.

Araştırmanın evreni, Erzurum (Türkiye) şehir merkezindeki ilköğretim okullarının 1, 2 ve 3. sınıfların dersine giren öğretmenler ve yine aynı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerdir. Ancak bu kadar geniş bir kitleye ulaşmak güçlüğü ortadadır. Bu nedenle araştırma, örneklem olarak seçilen dört okulun öğretmen ve öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Bu okulların örneklem olarak seçilmesinin sebepleri şunlardır; Örneklem olarak alınan okullardan Dağ Mahallesi Halit Paşa İlköğretim Okulu (I), şehrin varoşunda yer almaktadır. Bölge halkı maddi açıdan oldukça yoksuldur. Eğitim düzeyleri de ilkokul mezuniyeti seviyesindedir. Şükrü Paşa Mahallesi Şükrü Paşa İlköğretim Okulu (II), şehrin gelişmekte olan yeni yerleşmelerinden birinde yer almaktadır. Sosyo-ekonomik açıdan kendine yeterli ve eğitim düzeyi itibarıyla orta kesimdir. Yenişehir Mahallesi Mehmetçik İlköğretim Okulu (III), şehrin memur kesiminin barındığı yerleşme yerindedir. Buranın sosyo-ekonomik seviyesi orta halli, eğitim düzeyi ortalamadan üstündedir. Atatürk Mahallesi Sabancı İlköğretim Okulu (IV), şehirdeki üniversitenin kampüsü içerisindedir. Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açılarından en üst düzeydedir. Velilerin çoğunluğu öğretim üyesidir.

Metod

Araştırma, anket ve gözlem yöntemi ile hazırlanmıştır. Başlangıçta öğrencilere ve öğretmenlere sorulacak anket soruları tespit edilmiştir. Bu anket örneklem olarak seçilen okullarda okuyan erkek kız toplam 212 öğrenciye ve 69 öğretmene uygulanmıştır. Okulların 1., 2. ve 3. sınıflarında "Öğrenci Anketi", üçüncü sınıf öğrencilerine "Başarı Testi", bu öğrencilerin öğretmenlerine de "Öğretmen Anketi" uygulamaları yapılmıştır. Başarı testi 200 öğrenciye uygulanmıştır.

Anket uygulandıktan sonra elde edilen veriler önce temizlenmiştir. Daha sonra SSPS programında değerlendirilmiştir. SSPS programından alınan frekans ve yüzde oranlarına ilişkin veriler kümelendirilmiş ve gruplandırılmıştır. Ardından analiz edilmiştir. Sonuçlara etki yapan faktörlerin analizi de yapılmıştır. Bundan sonra birbirlerini test eden sorulara verilen cevapların analizi yapılmıştır. Ayrıca, her okulda uygulanan başarı testinin kendi içerisinde başarı yüzdeleri alınmıştır.

Ayrıca, öğretmen ve öğrenciler gözlemlenmiş ve bu gözlem verileri değerlendirilerek, anket sonuçlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Bulgu ve Yorum

Okul yaşamının ilk üç yılını kapsayan dönem çocuklar için çok önemlidir. Bu dönemde çocuklar hızlı bir gelişim gösterir, karakter ve kişilik yapıları şekillenmeye başlar, en önemlisi bazı temel alışkanlıkları kolayca kazanabilirler. Bu yüzden bu yıllar çocuğun yaşamındaki en önemli yıllardır. Bu dönemde çocuğa kazandırılacak hayata dair temel alışkanlıklar zamanla, temel hayat davranışlarına dönüşmektedir. Oktay'ın dediği gibi "Kazandırılan bu temel alışkanlıklar; bireyin yaşadığı doğal ve toplumsal çevreye uyumunu sağlayan davranışlardır, bu davranışlar bir kez kazanıldıktan sonra tekrarlanarak çoğu kere yaşam boyu varlıklarını sürdürürler" (1985, s.176).

İşte bu bölümde, yaşam boyu çocuğu etkileyen hayatın öğretimine dair sorunlar ve bunları etkileyen faktörlerin tespiti ve yorumları üzerinde durulmuştur.

Tablo.1: Hayat Bilgisi Dersi Veren Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı

	Branş	F	%	Geçerli %	Toplamlı %
Geçerli	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği	24	34,8	35,8	35,8
	Eğitim Fakültesi Diğer Branşlar	15	21,7	22,4	58,2
	Eğitim Fakültesi Dışında Diğer Fakülteler	28	40,6	41,8	100,0
	Toplam	67	97,1	100,0	
Kayıp	Sistem	2	2,9		
	Toplam	69	100,0		

Tablo.1'deki verilere göre, Hayat Bilgisi dersi veren öğretmenlerin önemli bir kısmının branş öğretmeni (Sınıf Öğretmeni) olmadığı (%62,3) görülmektedir. Bunun sebebi, Türkiye'de zaman zaman öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere fen, edebiyat, ziraat, veterinerlik, işletme fakülteleri mezunlarından pedagojik formasyon eğitimi alanların sınıf öğretmeni olarak görevlendirilmesidir. Türk Milli Eğitim Bakanlığı, bu tür öğretmenlerin eğitimin kalitesini düşürdüğünü, öğrencinin psikolojik gelişimini ve öğrenim düzeyini etkilediğini tespit ederek son yıllarda bu uygulamaya son vermiştir. Yapılan yasal düzenlemelerle öğretmen olma hakkı sadece Eğitim Fakülteleri mezunlarına verilmiştir.

Tablo.2: Öğretmenlerin Kullandığı Ders İşleyiş Metod ve Tekniklerinin Dağılımı

Yöntemler	f	Hiç	Ara sıra	Sık sık	Her Zaman	Kayıp	Toplamlı %
Anlatım	f	1	10	31	27		69
	%	1,4	14,5	44,9	39,1		100,0
Soru-cevap	f	2	6	34	27		69
	%	2,9	8,7	49,3	39,1		100,0
Problem çözme	f	26	27	12	2	2	69
	%	37,7	39,1	17,4	2,9	2,9	100,0
Tartışma	f	10	30	13	16		69
	%	14,5	43,5	18,8	23,2		100,0
Gösteri	f	11	24	27	5	2	67
	%	15,9	34,8	39,1	7,2	2,9	97,1
Dramatizasyon	f	11	37	15	4	2	67
	%	15,9	53,6	21,7	5,8	2,9	97,1
Örnek olay İncelemesi	f	7	43	9	8	2	69
	%	10,1	62,3	13,0	11,6	2,9	97,1
Ders gözlem gezileri	f	15	38	8	8		69
	%	21,7	55,1	11,6	11,6		100,0

Tablo.2'deki verilere göre, öğretmenler sıklıkla, öğretmen merkezli anlatım ve soru-cevap ders işleme yöntemlerini kullandıkları anlaşılmaktadır. Bunların dışında kalan yöntemler ara sıra kullanılmaktadır. Oysa ders işleme yönteminin öğrencinin dersi kavramasındaki önemi bilinmektedir. Nitekim Lazarowitz (1995, s.198), öğretmen merkezli anlatım metodunu, sadece çalışkan öğrencilerin yararlanabildiği, sınıftaki öğrencilerin sosyal gelişimine yeterince katkıda bulunmadığı gerekçesiyle eleştirmekte, öğretmenlerin bunun dışında başka metotları kullanmasını önermektedir.

Farklı metotlar öğrencinin derse olan motivasyonunu arttıracaktır. Bu açıdan, öğrenci motivasyonunun şekillendirilmesi sürecinde öğretim stratejisinin seçimi oldukça önemlidir (Ben-Ari&Eliassy, 2003, s.163). Öte yandan öğrenim stratejilerinde yeni teknolojilere yer vermek, süreci hızlandıracak ve böylece yeni teknoloji, motivasyon ve öğrenmeyi tamamlayacaktır (OECD, 1987,s.25). Yaptığımız gözlemlerde öğretmenlerin bir strateji belirlemedikleri görülmüştür. Bunun pek çok nedeni vardır. Öğretmenlerin klasik tecrübi eğitimi kullanmaları, farklı öğretim yöntemlerini kullanma becerileri ve yeterliliğine sahip olmamaları, bu yöntemleri uygulayacak araç ve gerece yeterli derecede sahip olmamaları bu nedenlerden bazılarıdır.

Nedenlerin başında klasik tecrübi eğitim gelmektedir. Oysa bu eğitim tarzı eksiklere sahiptir. Nitekim Kuzman (2003, s.243), deneyimin tek başına yeterli olmadığını, önce düşünülmesi ve sonraki hareketin öğrenme yöntemlerinde öneme sahip tespitlerle deneyimin birleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Klasik tecrübi eğitim tarzı yerine, modern yöntemleri kullananlara bakıldığında nisbeten yeni fakülte mezunları ya da meslekle ilgili gelişmeleri takip edenler olduğu görülmüştür. Ayrıca, araştırma esnasında öğretmenlerin dersin öğretiminde yazı tahtasını (% 79.3) sıklıkla kullandığı, harita (% 21) model ve numuneleri (% 55), tepegöz (%11.6), bilgisayar (% 2), slayt projektörü (%2,9) , televizyon ve video (% 6), grafik ve şekiller (% 6) gibi materyalleri çok az kullandıkları tespit edilmiştir. Bunun nedeni, başta okulların teknoloji ve materyaller bakımından yeterince donatılmamış olmamasıdır. Bir diğer neden ise, teknolojik materyallerin idarece kullanımına izin verilmemesidir. Mesela, okulda bulunan bilgisayarlar özellikle okul idari işlerinde kullanılmakta, eğitim-öğretim aracı olduğu göz ardı edilmektedir. Öğretmenlerin teknoloji kullanımını bilmemesi ya da kullanma isteğinin olmaması da bir etkidir. Bununla birlikte, öğretmenin derse has materyal

geliştirememesi, sunuş hâkimiyetsizliği, hayatın gereklerini ve hayata hazırlamayı göz önünde bulundurmaması da etkindir. Bunun sonucunda eğitim komplike verimsiz hale gelmektedir.

Tablo.3: Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersinin Sosyal Olgu ve Olayları Kavrama ve Çözmede Yeterli Olduğuna Dair İnanmalarının Dağılımı

		f	%	Geçerli %	Toplamlı %
Geçerli	Hiç	8	11,6	11,6	11,6
	Kısmen	16	23,2	23,2	34,8
	Oldukça	30	43,5	43,5	78,3
	Daima	15	21,7	21,7	100,0
	Toplam	69	100,0	100,0	

Hayat Bilgisi dersinde öğrencilere yaşadıkları toplum, tabiat ve çevre inceletilerek bunlar hakkında bilgi edinmeleri, hayata ve çevreye uyum için gerekli beceri ve davranışları kazanmalarını sağlamak temel amaçtır. Saban'a göre (2000,s.157) Hayatı tanıma ve hayata uyum sağlama, karşılaşılan her türlü problemi çözme becerisi gerektirecektir. Öte yandan, Nas'a göre (2000,s.27) birey, toplum içinde yaşarken eğitilir. Sosyal bir dünyada yaşayan çocukların düşünceleri diğer insanların hayatlarının bilgisi yoluyla biçimlenir. Bir başka deyişle çocuklar bundan etkilenir (Keogh, 2002, s.9). Bu karşılıklı etkileşimle dersin sonunda öğrenciden beklenen davranışlar; öğrencinin hayatında karşılaştığı sorunları çözebilme, sosyal olgu ve olayları kavrayabilmedir. Ders bu hedef davranışlara ulaşabilmekte midir? Tablo.3'teki verilere göre, öğretmenler, öğrencilerinin % 65.2'sinin sosyal olgu ve olayları kavrama ve çözmede yeterli olduğu, % 34.8'i ise yeterli olmadığı görüşünü savunmuşlardır. Yeterli olmadığını savunan öğretmenler anket sorularına verilen yanıtların branş durumu analizine göre branş dışı öğretmenler olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4: Öğretmenlerin Öğrenciler İle İlgilenme, Teke Tek Görüşme Fırsatı Yaratmalarının Dağılımı

	Cevaplar	f	%	Geçerli %	Toplamlı %
Geçerli	Tamamını onaylarım	4	5,8	5,8	5,8
	Doğru	52	75,4	75,4	81,2
	Doğru Değil	12	17,4	17,4	98,6
	Kesinlikle Doğru Değil	1	1,4	1,4	100,0
	Toplam	69	100,0	100,0	

HAYATIN ÖĞRETİMİNE DAİR BAZI SORUNLAR

Türk Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 sayılı)'nun 6. maddesinde "Fertler eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler. Milli eğitim sistemi her bakımdan bu yönelmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir" şeklinde belirtilen yönlendirme ve rehberlik görev ve sorumluluğu sistem içerisinde öğrenciye en yakın konumda olan öğretmene düşmektedir. Çünkü eğitim her yönüyle öğretmen, öğrenci ve çevre arasındaki bir iletişim ağıdır. (Engler, 1972, s.62). Bu nedenle öğretmenin, öğrencinin bireysel ve eğitim-öğretim sorunlarını öğrenerek çözmesi gerekmektedir. Bunun için öğrenciyle birebir görüşme fırsatı yaratmalıdır. Tablo.4'teki veriler göre, öğretmenlerin yaklaşık %80'lik bir bölümü bunu yaptığını ifade etmektedir. Bu da öğretmenin öğrenciye ve sorunlarına karşı ilgili olduğunun göstergesidir. Bu genellikle kendiliğinden ortaya çıkan ve zorunlu bir durumdur. Çünkü Stone ve Taylor'un da dediği gibi öğretmen öğrencilerinin rehberi ve günlük yaşamını paylaştığı bir insandır (1976, s.24).

Öğretmenlerin yaklaşık %20'lik bir kesim ise, öğrenciyle görüşme fırsatı yaratmamaktadır. Bu da sistemin rehberlik ve yönlendirme isteğine az sayıda öğretmenin ilgisiz kaldığını ifade eder. Bunun nedeni öğretmene sorulduğunda, sınıfın kalabalık olmasını bahane etmektedir. Onlara göre sınıflarındaki öğrenci sayısının az olması durumunda ilgi daha da artacaktır. Başar (1998, s.30) de kalabalık olmayan sınıfların öğretmene ek zaman kullanma, her öğrenciye daha fazla zaman ayırabilme, öğrenci gelişimini kolay izleyebilme, etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilme fırsatları verdiğini söylemektedir. Sınıftaki öğrenci sayısının mümkün olduğu kadar üst sınırın (30) altında olması, öğretmen-öğrenci iletişimini artıracak, öğrencilerin daha başarılı olmalarını ve de öğretmenlerin kaliteli bir eğitim vermelerini sağlayacaktır.

Tablo 5: Öğretmenlerin Etkileyici ve Çekici Bir Öğretim Tarzı Kullanmalarının Dağılımı

		f	%	Geçerli %	Toplamlı %
Geçerli	Tamamını Onaylarım	15	21,7	21,7	21,7
	Doğru	33	47,8	47,8	69,6
	Doğru Değil	19	27,5	27,5	97,1
	Kesinlikle Doğru Değil	2	2,9	2,9	100,0
	Toplam	69	100,0	100,0	

Çekici ve etkileyici öğretim tarzı, eğitim-öğretimin odak noktasıdır. Bu tarzın uygulanabilme derecesi eğitimin ve öğretimin başarı ölçüsüdür. Çünkü önemli olan öğrenciyi öğrenmeye motive etme güçlüğüdür. Bu da öğretmenin etkin ve aktif rolüyle gerçekleşebilir. Zira klâsik metotlarla da öğrenme ve öğretme bir ölçüde gerçekleşir. Ancak, D.W.Johnson ve R.T.Johnson, birçok öğrenci için bu metotların anlamsız ve verimlilikten uzak olduğunu araştırmaların ortaya koyduğunu söylemektedirler (1999, s.67). Tablo.5'den öğretmenlerin % 69,5'inin çekici ve etkileyici öğrenim tarzı kullandıklarına inandıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin bu yaklaşım tarzı, etkin eğitim stratejisi ve işleviyle, başarıyı yükselten itici güç olacağı muhakkaktır.

Tablo 6: Öğretmenin Toplumsal Değişimleri, Sosyal Gerçekleri ve Aktüel Talepleri Dikkate Alma Durumuna Göre Dağılımı

		f	%	Geçerli %	Toplamlı %
Geçerli	Tamamını Onaylarım	2	2,9	2,9	2,9
	Doğru	36	52,2	52,2	55,1
	Doğru Değil	27	39,1	39,1	94,2
	Kesinlikle Doğru Değil	4	5,8	5,8	100,0
	Toplam	69	100,0	100,0	

P.Salmon'un (1995, s.44) tespitine göre, "Eğer öğrencilerin kendi kültürel modelleri ve sosyal gerçekleri ile uyumlu olursa eğitimin her safhasında öğrenme olacaktır." Bu nedenle verilen eğitim, gelişen ve değişen dünyadaki sosyal değişimler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan aktüel talepler, kültürel modele ve sosyal gerçeklere uygun olmalıdır. Ancak, tablo.6 verilerinden, öğretmenlerin öğrencilerin aktüel talepleri veya sosyal gerçeklerini % 55.1 oranında dikkate aldığı, % 44.9 oranında ise dikkate alınmadığı görülmektedir. Bu da eğitimin sosyal gerçeklik ve dinamik sürecine aykırıdır. Zira eğitimde statükocu bir tavır alınması, eğitimin gelişme yönüne aykırılık arz eder. Bu tablo gösteriyor ki, öğretmen aktüel talepleri karşılayacak sosyal değişimleri takip etmemekte veya dikkate almamakta yahut klasizmden ayrılamamaktadır. Özetle, değişime ve gelişime açık bulunmamaktadırlar.

Sonuç ve Öneriler

Eğitimden beklenen, bir sonuç alınmasıdır. Hayatın öğretiminden beklenen sonuç; öğrencinin sosyal hayatını anlaşıp kılmak, yaşatmak, ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmesine etkide bulunacak bilgilerle donanmasını sağlamaktır. Wall'ın deyişiyle, "genel anlamda toplumun tüm kültürel ve sosyal normlarını kavramalarını ve yaşamalarını sağlamaktır" (1975, s.75). Hayat bilgisi dersinin temel amacı hayatın öğretimi ve hayat pratiğini yaşatmak olduğuna göre, gerçekten bu amaca ulaşıyor mu?

Tablo.8: Öğretmen ve Öğrencilere Göre, Hayat Bilgisi Dersinde Verilen Bilgilerin Hayata ve Pratikliğe

Yakın Olma ve Gündelik Hayatta Kullanma Durumuna Göre Dağılımı

		Öğretmen	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci
		f	F	%	%	Geçerli %	Geçerli %
Geçerli	Tamamen Katılıyorum	11	122	15,9	57,5	15,9	61,6
	Kısmen Katılıyorum	39	83	56,5	39,2	56,5	34,9
	Katılmıyorum	15	5	21,7	2,4	21,7	2,5
	Kesinlikle Katılmıyorum	2	2	2,9	0,9	2,9	1,0
	Toplam	69	212	100,0	100,0	100,0	

Tablo.8'deki verilere göre, yukarıdaki soruya "büyük ölçüde amaca ulaşıyor" şeklinde bir cevap verilebilir. Ancak, öğretmenler, kısmen amaca ulaşıldığını söylerken, öğrenciler çoğunlukla amaca ulaşıldığını ifade etmektedirler. Öğretmenler ile öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında bir çelişki görülmektedir. Öğretmen ve öğrenciler üzerinde yaptığımız gözlemler, öğretmenlerin;

1- Öğrenciler teoride aldıklarını pratikte uyguluyorlar, ancak öğretmen öğrencinin günlük hayatına giremediğinden amacın gerçekleşmediğinden tam manasıyla haberdar olmadığı,

2- Öğretmenlerin öğrencilerine karşı güvensiz oldukları,

3-Öğretmenlerin öğrettiklerinin davranışa dönüşüp dönüşmediği hakkında kararsız ve inancsız oldukları,

4-Öğretmenlerin ders içeriğinin hayata çok fazla yönelik olduğunu düşünmüyor olmaları,

Öğrencilerin;

1- Ankete tabi tutulan öğrencilerin, 7-10 yaş grubundan olduklarından pratikte uygulayıp uygulamadıkları hakkında sağlıklı bir tahlil yapamadıklarını

2-Öğrencilerden bazıları hayat pratiğinde uygulamadıkları halde uyguladıklarını söylüyor olmaları sebeplerinden dolayı çelişkiye düştüklerini göstermiştir.

Tablo.8 verileri, öğrencinin dersten beklentilerinde tatmin olduğu, öğretmenin ise yaptığı işi çok fazla beğenmediği ve tatmin olmadığı sonucunu da çıkarmaktadır. Aslında öğretmenler açısından bu durum iyi bir gelişmedir. Zira daha iyisini yapmak isteyeceklerdir. Eğitim ortamının öğrenciyi tatmin edici olması da, onu hayat pratiğine mümkün mertebe yaklaştırır. Çünkü, öğrencilerin zihinsel olarak aktif katılım sağladıkları, bilgiyi zihin süzgecinden geçirerek içselleştirdikleri, düşünceleri birleştirebildikleri ve fikirleri test edebildikleri ortamlar teorik öğrenmeden hayat pratiğine yansır (Slavin, 1990, s.56-7).

Tablo 9: Öğrencilerin Görev ve Sorumluluk Alma Durumuna Göre Dağılımı

		f	%	Geçerli %	Toplamlı %
Geçerli	Tamamını Onaylarım	4	5,8	5,8	5,8
	Doğru	55	79,7	79,7	85,5
	Doğru Değil	10	14,5	14,5	100,0
	Toplam	69	100,0	100,0	

Öğrenciler öğretmenlerin vermiş oldukları görevleri yerine getirmekle, sorumluluk alma yönünde belli bir davranış kazanırlar. Böylece sosyal bir varlık olarak toplumun bir parçası olduklarını sezer, kimlik ve kişilik kazanırlar. Sorumluk bilinci aynı zamanda öğrencide özgüven, cesaret, etkin katılım, önderlik gibi pozitif özelliklere de sahip olmasını sağlar. Tablo.9'daki veriler göstermektedir ki öğrencilerimizin yaklaşık % 85'i görev ve sorumluluk alabilmekte bu da yukarıda belirtilen davranışların kazanılmasına yol açmaktadır

HAYATIN ÖĞRETİMİNE DAİR BAZI SORUNLAR

Tablo 10: Hayat Bilgisi Dersinde İşlenen Konularla İlgili Öğrencilere Uygulanan Başarı Testi Sonuçlarının Dağılımı*

Okullar	Geçerli	Notlar					Toplam
		1	2	3	4	5	
I. Okul	f	1	20	26	1	2	50
	%	2,0	40,0	52,0	2,0	4,0	100,0
II. Okul	f	3	3	14	21	9	50
	%	6,0	6,0	28,0	42,0	18,0	100,0
III. Okul	f	3	11	15	15	6	50
	%	6,0	22,0	30,0	30,0	12,0	100,0
IV. Okul	f	2	2	11	16	19	50
	%	4,0	4,0	22,0	32,0	38,0	100,0

Öğrencilerin Hayat Bilgisi dersinde işlenen konuların öğrenim düzeyini ölçmek için ders konularıyla ilgili test sınavı yapılmıştır. Test sonuçlarına ait veriler tablo.10'da verilmiştir. Tablo verileri derste işlenen konuların tam olarak anlaşılmadığını göstermektedir. Özellikle puanlar iki ile dört arasında kalmıştır. Sorulara cevap veremeyenlerin oranı çok düşük olmakla beraber soruların tamamına cevap verenlerin oranı da dört okulun ortalamasına göre % 18 civarındadır. Tablo verileri genellikle öğrencinin verilen bilgilerin yarısına yakını aldığını, biraz yukarıya doğru bu merkezden anlamlı bir orantıyla aşağı ve yukarı saptıkları anlaşılmaktadır.

Tablo.10 verileri farklı sosyo-ekonomik kesimler açısından değerlendirildiğinde; birinci okulun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açılardan düşük düzeyde olması sebebiyle maddi imkânsızlıklar ve ebeveynin çocuğa ders dışında yardımda bulunamaması, çocuğun ders konularını anlamamasında bir etken olarak görülmektedir. Şehrin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan üst düzeydeki okullarından olan dördüncü okulda ise, başarı oranı daha yüksektir. Bu sonuçlar öğrencinin sosyal ve kültürel ortamının üst ve alt seviyelerde olmasına göre başarıyı etkilediği sonucunu doğurmaktadır. Nitekim Meighan (1986, s.51), ebeveynlerin eğitici rolünün, çocukları başarıya motive etmede ve eğitmede güçlü bir payı olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, UNESCO'nun 1979'da yaptığı bir araştırmada da (1979, s.78), "çocukların eğitiminde aile ortamının etkisi; eğitimsiz veya yoksul bir ailede

* Değerlendirme "5" üzerinden yapılmıştır.

doğan çocuğun başarısının farklı, eğitimi, kültürlü ve maddi durumu iyi aileden olan çocuğun başarısının farklı olduğu” sonucu çıkmıştır. Yapılan gözlemlerde dördüncü okulda bilgisayar destekli eğitim verildiği, derslerde materyal ve ders araç gereci kullanıldığı, öğrenci velilerinin büyük kısmının üniversite öğretim üyesi olması nedeniyle öğrencileriyle ilgilendikleri, özel kurslar aldıkları, dersle ilgili yardımcı kaynaklar temin ettirdikleri saptanmıştır. Bunun da başarıyı etkileyen bir faktör olduğu açıktır.

Öğrencinin başarısını artırmak ve hayatı yeterince öğrenmelerini sağlamak için yapılması gerekenler şunlardır;

-Hayat Bilgisi dersi veren öğretmenler branş öğretmeni olmalıdır.

-Öğretmen dersin öğretiminde çeşitli metot, strateji ve teknikleri, araç-gereç ve materyalleri, öğrenci başarısını ve eğitim verimliliğini artırmak için mutlaka kullanmalıdırlar.

-Okullar ders araç-gereci ve materyali bakımından iyileştirilmelidir. Modern araç-gereç ve materyallerin kullanımı ile ilgili öğretmene pratik ağırlıklı hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.

-Hayat Bilgisi eğitiminin bilimsel çatısı, sosyal olgu ve olaylar dikkate alınarak öğrencinin sosyal dünya hakkındaki meraklarını gidermek ve geliştirmek, karşılaşılabileceği sorunları çözmek üzere yapılandırılmalıdır.

-Öğretmen öğrenci ile teke tek görüşme fırsatı yaratmalı, sorunlarını dinlemeli ve ona sorunlarını çözmede rehberlik etmelidir.

-Bir sahne kabul edilebilirliği ile sınıf, sanatçı rolü kabul edilebilirliği ile öğretmen hayatı öğretilmede aksiyomdur. Öğretmen durağan, yeniliklere kapalı ve gelenekçi eğitim anlayışını bırakmalıdır. Öğrenciyi merkez alarak etkin eğitim tarzı ile onun kendini aşmasına yardımcı olmalıdır.

-Öğretmen öğrencinin gelişimi açısından toplumsal değişimleri, sosyal gerçekleri ve aktüel talepleri dikkate almalıdır.

-Öğretmen öğrencinin dünyasına ve sosyal hayatına girebilmelidir.

-Eğitim gerçekleştirilirken öğrencinin sosyalleşmesi sağlanmalıdır.

-Her aile ve öğretmen öğrenciye, sosyal uyum, ahlaki ve moral değer sistemlerini vermeye çalışmalıdır. Buradaki amaç; iyi gelişmiş, sağlıklı kişilikler ve kendini iyi ifade edebilen insanlar yetiştirmek olmalıdır.

-Toplumsallaşmaya yönelik bir eğitim yapılmalıdır.

-Öğrenciye mantıklı kararlar alma ve hayata geçirme, bu kararların getireceği sonuçları öngörme, sonraki yaşamı başarabilme bilinci kazandırılmalıdır.

-Eğitim potasında ideal öğrenme peşinde koşarken, gerçek hayat asla göz ardı edilmemelidir. Amaç birey ise, birey farklılıkları, sosyal statüsü, öğrenme becerileri, beklentileri, ilgileri ile değerlendirilmeli, uygun ve orijinal eğitim yöntemleri uygulanmalıdır. Burası operasyonun kilit noktasıdır. Bunlar hesaba katılmaksızın yapılan standart eğitim uygulaması, öğretmeni amatörce davranmaya iter ve ektiğini biçememeye ya da bozuk ürün almaya götürür. Eğitim, teorigi pratikleştirdiği ölçüde geleceğe aktarılacaktır. Hayat bilgisi dersinin temel amacı hayatın öğretimi olduğuna göre, öğretmenlerinde dersin işlenişinde hayat pratiğine uygun bir ders işleyiş metodu ve ders üslubu takip etmelidir

KAYNAKLAR

- Bacanlı, H., (2000). Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Başar, H., (1998). Sınıf Yönetimi, Ankara: Önder Matbaacılık Ltd Şti
- Ben-Arı, R., Eliassy, L., (2003) "The differenteal Effects of the Learning Environment on Student Achievement Motivation; A Comparison Between Frontal and Complex Instruction Strategies", Social Behavior and Personality, volume 31, number 2, s.143-167.
- Engler, D., (1972). Instructional technology and the curriculum. In F. J. Paula and R. J. Goff (Eds.), Technology in education: Challenge and change. Worthington, OH: Charles A. Jones
- Johnson, D.W & Johnson, R.T., (1999). Making cooperative learning work. Theory into Practice. 38, (2).
- Keogh, B., Stuart, N., Boo, M., Barnes, J, (2002). Primary Science, Great Britain: Learning Matters Ltd.
- Kuzman, R., (2003). "From Teacher to Student", Journal of Teacher Education, volume 54, issue 3.
- Lazarowitz, R. (1995). Learning science in cooperative modes in junior and senior high schools. Cognitive and affective outcomes. In Secondary schools and cooperative learning: Theories, models and strategies. (Eds) J.E.Peterson and A.D.Digby. New York: Garland.
- Meighan, R.,(1986). A Sociology of Educating, London: Cassell Education Ltd.
- Nas, R., (2000). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- OECD., (1987). Information technologies and basic learning, France.
- Oktay, A., (1985).Yaşamın Sihirli Yılları:Okul Öncesi Dönem, İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Saban, A., (2000). Öğrenme Öğretme Süreci, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Salmon, P., (1995). *Psychology in the Classroom*, London & New York: Cassell Education Ltd.

Slavin, R.E., (1990). *Cooperative learning: Theory, research and practice*. Boston: Allyn& Bacon., s.56-7.

Stone, J., Taylor, F., (1976). *Parent's Schoolbook*, Newyork, NY: Penguin.

UNESCO, (1979). *The Child's Right to Education*, France: Imperimerie Press

Wall, W.D. (1975). *Constructive Education for Children*, Harrop, London: The Unesco Press, Paris.